

Autor: Jelena Čuveljak , **Informator:** 6782, **Datum objave:** 05.05.2023., **Broj stranice:** 11 - 14, **Područje:** 5.10.03. Stečaj , **Poveznica:** <https://informator.hr/strucni-clanci/jamstva-nakon-otvaranja-predstečajnog-i-stečajnog-postupka>

Stručni članak

JAMSTVA NAKON OTVARANJA PREDSTEČAJNOG I STEČAJNOG POSTUPKA

Institutom jamstva daje se vjerovniku veća sigurnost da će njegova tražbina biti podmirena, jer se osim dužnika još jedna osoba obvezala ispuniti obvezu ako je dužnik o dospelosti ne ispunji. U pravilu, odgovornost jamca ne može biti veća od odgovornosti glavnog dužnika, ali postoje iznimke. Stoga autorica u ovom članku analizira iznimke od navedenog pravila posebno vezane uz položaj jamaca kada je nad glavnim dužnikom otvoren predstečajni odnosno stečajni postupak.

1. UVODNE NAPOMENE

Ugovorom o jamstvu¹ jamac se obvezuje prema vjerovniku da će ispuniti valjanu i dospjelu obvezu dužnika, ako to ovaj ne učini. Jamstvom se vjerovniku daje veća sigurnost naplate njegove tražbine, stoga se taj ugovor o osiguranju vjerovnikovih potraživanja smatra osobnim ili personalnim pojačanjem postojećeg obveznopravnog odnosa.

Za obvezu glavnog dužnika jamac odgovara cjelokupnom svojom imovinom, no njegova je obveza sporedna i ovisi o obvezi glavnog dužnika, stoga jamstvo ne može postojati samostalno bez obveze glavnog dužnika. Ta akcesornost jamčeve obveze, odnosno činjenica da jamčeva obveza dijeli pravnu sudbinu dužnikove obveze znači da se jamstvom osigurana tražbina ne može ustupiti drugom bez onih prava koja temeljem ugovora o jamstvu pripadaju vjerovniku prema jamcu, jer do ustupa sporednih tražbina dolazi temeljem zakona zajedno s ustupom glavne tražbine. U slučaju zaključenja ugovora o jamstvu, izjava o jamčenju mora se učiniti pismeno, inače ne obvezuje jamca².

Jamčiti se može za svaku pravovaljanu obvezu dužnika bez obzira na njezin sadržaj, uključujući i uvjetne obveze te određene buduće obveze. No, obveza glavnog dužnika mora biti pravovaljana, što znači da činidba mora biti moguća, dopuštena određena ili određiva i imovinskog karaktera. Većina pravila iz ZOO-a odnosi se na supsidijarno jamstvo, kod kojeg se ispunjenje obveze od jamca može tražiti tak nakon što glavni dužnik ne ispunji svoju obvezu u roku određenom u pismenom pozivu.³ No, u trgovačkim odnosima je pravilo da se jamac obvezuje kao jamac platac, pa odgovara vjerovniku kao glavni dužnik za cijelu obvezu, i vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje bilo od glavnog dužnika bilo od jamca ili od obojice u isto vrijeme (solidarno jamstvo). To jamstvo je za vjerovnika povoljnije od supsidijarnog, jer mu omogućava jednostavniju naplatu potraživanja od jamca, jer vjerovnik ne mora posebno pozivati glavnog dužnika na naplatu, niti mu mora ostavljati naknadni rok za ispunjenje obveze, već ako dužnik nije o dospelosti podmirio svoju obvezu vjerovnik može odmah pozvati jamca da podmiri obvezu.

2. OPSEG JAMČEVE ODGOVORNOSTI

Glede opsega jamčeve odgovornosti za obvezu glavnog dužnika predviđeno je osnovno pravilo da obveza jamca ne može biti veća od obveze glavnog dužnika.⁴ No, od toga pravila postoje i neke iznimke. Tako jamac, ako drukčije nije ugovoreno, odgovara i za svako povećanje dužnikove obveze koje nastane zbog zakašnjenja ili krivnje dužnika, te mora naknaditi sve troškove koje je vjerovnik učinio radi naplate duga od dužnika.

Druga iznimka je u slučaju otvaranja stečajnog postupka nad dužnikom. Naime, kada je nad glavnim dužnikom otvoren stečajni postupak, tada je vjerovnik dužan prijaviti svoje potraživanje u stečajnom

postupku i o tome obavijestiti jamca, inače odgovara jamcu za štetu koju bi ovaj imao zbog toga.⁵ To je obveza vjerovnika, a ne njegovo pravo i ona upućuje na poštovanje načela supsidijarnosti jamstva. No, u slučaju stečaja dužnika dolazi do odstupanja od temeljnog pravila da obveza jamca dijeli pravnu sudbinu obveze glavnog dužnika, jer ako u stečajnom postupku dođe do smanjenja obveze glavnog dužnika takvo smanjenje obveze ne povlači za sobom i odgovarajuće smanjenje jamčeve obveze te jamac odgovara vjerovniku za cijeli iznos svoje obveze.⁶ Time je došlo do odstupanja od pravila da jamčeva obveza ne može biti veća od obveze glavnog dužnika, ali zato što je jamac dobrovoljno preuzeo rizik ispunjenja cjelokupne obveze glavnog dužnika ako to ne učini sam dužnik. Iz tog razloga je vjerovnik i pristao da mu se glavni dužnik zaduži te bez jamstva ne bi niti došlo do obveze glavnog dužnika.

Neovisno o činjenici je li vjerovnik prijavio svoje potraživanje u stečajni postupak nad glavnim dužnikom odnos između vjerovnika i jamca postoji i dalje i jamac odgovara vjerovniku za cjelokupan iznos. Ako je vjerovnik prijavio svoje potraživanje u stečajnom postupku, onda jamac ima pravo regresa iz stečajne mase, a u protivnom jamac ima pravo na naknadu štete od vjerovnika zato što je izgubio svoje regresno pravo. Jamac odgovara za cijeli iznos obveze za koji je jamčio i onda kad bi se od dužnikova nasljednika mogla zahtijevati isplata samo onog dijela koji odgovara vrijednosti naslijeđene imovine.⁷

3. PRIJELAZ VJEROVNIKOVIH PRAVA NA JAMCA

Nakon što je jamac podmirio vjerovnikovu tražbinu, na njega prelazi ta tražbina sa svim sporednim pravima i osiguranjima njezina ispunjenja.⁸ Tom odredbom predviđena je zakonska subrogacija jer sva vjerovnikova prava "ipso jure" prelaze na jamca, neovisno o pristanku ili obavještanju dužnika. Time dolazi do promjene vjerovnika u već postojećem obveznopravnom odnosu, zbog činjenice da je jamac (netko treći) ispunio obvezu dužnika prema vjerovniku, pa taj obveznopravni odnos ne prestaje, već na mjesto vjerovnika dolazi jamac koji je ispunio obvezu. Dužnik je i dalje u obvezi ispuniti svoju glavnu obvezu, ali ne više prvotnom vjerovniku, već jamcu koji je umjesto njega ispunio obvezu.

Kao uvjet nastanka zakonske subrogacije, u ovom slučaju ne traži se pristanak ili obavještanje dužnika, već do nje dolazi temeljem zakona čim su ispunjeni svi uvjeti. Na jamca, koji je ispunio dužnikovu obvezu prema vjerovniku, prelazi cjelokupno potraživanje zajedno sa svim sporednim pravima i osiguranjima njezina ispunjenja, kao što su pravo na zalog, hipoteku i sl. Kada je obveza jamstva bila ograničena samo na dio obveze glavnog dužnika, tada na jamca prelazi samo onaj dio potraživanja koji je on namirio.

4. PREDSTEČAJNI POSTUPAK

Ni ZOO ni Stečajni zakon⁹ ne propisuju posebna pravila glede jamstava,¹⁰ ali je u članku 62. st. 4. SZ-a predviđena podredna primjena pravila o učincima potvrđenoga stečajnog plana i nadzoru nad njegovim ispunjenjem. Prema tim pravilima onda se uređuju i pitanja učinka rješenja o potvrdi predstečajnog sporazuma na prava vjerovnika protiv sudužnika i dužnikovih jamaca, ali i oslobađanje dužnika od obveza prema sudužnicima, jamcima ili drugim regresnim ovlaštenicima. Naime, propisano je da rješenje o potvrdi stečajnoga plana ne djeluje na prava stečajnih vjerovnika protiv sudužnika i dužnikovih jamaca te na prava tih vjerovnika na dijelovima imovine koji ne pripadaju u stečajnu masu, ili na temelju predbilježbe koja se odnosi na te predmete. Dužnik se, međutim, na temelju rješenja oslobađa od obveza prema svojim sudužnicima, jamcima ili drugim regresnim ovlaštenicima na isti način kao i prema svojim vjerovnicima.¹¹ No, s obzirom na specifičnost predstečajnog postupka u odnosu na stečajni postupak, još uvijek postoje pitanja vezana uz pravni položaj jamaca u predstečajnom postupku koji je otvoren nad dužnikom.

Naime, predstečajni postupak ima za cilj da se poduzetnicima koji su u financijskim problemima omogućí brzo i učinkovito restrukturiranje kako bi postali likvidni i solventni. Odnosno, predstečajni postupak provodi se radi uređivanja pravnog položaja dužnika i njegova odnosa prema vjerovnicima i održavanja njegove djelatnosti.

U predstečajnom postupku, vjerovnici dužnika su osobni vjerovnici dužnika koji, u vrijeme otvaranja predstečajnog postupka, imaju imovinskopravnu tražbinu prema dužniku.¹² Kao i u stečajnom postupku, rješenjem o otvaranju predstečajnog postupka pozivaju se vjerovnici dužnika da nadležnoj jedinici Financijske agencije¹³ u roku od 21 dan od dostave toga rješenja, prijave svoje tražbine.

Stoga jamci koji su već podmirili tražbinu moraju prijaviti svoju tražbinu prema dužniku jer je takav jamac već postao vjerovnik dužnika. On tražbinu prijavljuje zajedno sa svim troškovima i kamatama, i to neovisno o tome vodi li se već ovršni ili parnični postupak protiv dužnika radi namirenja te tražbine. Ako propusti prijaviti svoju tražbinu, a dođe do potvrde predstečajnog sporazuma, onda takav sporazum ima učinak i prema njemu odnosno jamac neće moći podmiriti svoju tražbinu. Potvrđeni predstečajni sporazum ima učinak i prema jamcu kao vjerovniku koji, zbog neprijavlivanja svoje tražbine, nije sudjelovao u

postupku¹⁴ te jamac koji nije prijavio svoju tražbinu, neće je moći namiriti od dužnika.

Ako tražbina nije podmirena, onda je obveza glavnog vjerovnika da prijavi tražbinu jer u trenutku otvaranja predstečajnog postupka samo ta tražbina postoji.¹⁵ Ako bi vjerovnik propustio izvršiti prijavu tražbine, onda on odgovara jamcu za štetu koju je pretrpio.

Moguće je i da istu tražbinu prijavi kako vjerovnik tako i jamac,¹⁶ u tom slučaju bi se prijava tražbine jamca morala osporiti jer ako nije još podmicao tražbinu glavnom vjerovniku, onda on još nema status vjerovnika u odnosu na tog predstečajnog dužnika. U tom slučaju bi se u rješenju o osporenim tražbinama trebalo uputiti jamca da u posebnom parničnom postupku dokaže postojanje tražbine.

Naime jamac tek podmirenjem vjerovnikove tražbine stupa u pravni položaj vjerovnika, stoga nije problem ako je vjerovnik prijavio tražbinu. No, ako vjerovnik svoju nenamirenu tražbinu prema dužniku nije prijavio u predstečajnom postupku, a nakon toga zahtijeva od jamca podmirenje tražbine, jamac ne može samo zbog toga otkloniti svoju obvezu. Naime, rješenje o potvrdi predstečajnog sporazuma ne djeluje na prava stečajnih vjerovnika protiv dužnikovih jamaca ali se dužnik na temelju rješenja oslobađa od obveza prema svojim sudužnicima, jamcima ili drugim regresnim ovlaštenicima na isti način kao i prema svojim vjerovnicima.¹⁷

Iako se u članku 114. st. 1. ZOO-a navodi da postoji odgovornost za naknadu štete u slučaju kada tražbina nije prijavljena u stečajnom postupku, isto bi se pravilo trebalo primjenjivati i u predstečajnom postupku, jer je propustom prijave tražbine vjerovnik onemogućio jamca u podmirenju dijela tražbine od dužnika.¹⁸ Stoga bi jamac vjerovniku mogao istaknuti prigovor prijeboja sa zahtjevom s osnove naknade štete, jer vjerovnik nije osigurao da jamac bude barem djelomično podmiren u predstečajnom postupku.¹⁹ Naime, nakon što jamac podmiri tražbinu koja nije utvrđena u predstečajnom postupku, on ne može prema dužniku postaviti zahtjev za isplatu jer je dužnik na temelju rješenja o potvrdi predstečajnog sporazuma oslobođen obveze prema svojim sudužnicima, jamcima i drugim regresnim ovlaštenicima na isti način kao i prema svojim vjerovnicima. Dakle, u ovom slučaju bi jamac izgubio svako pravo regresa prema dužniku, jer dužnik isplaćuje obveze samo sukladno predstečajnom sporazumu.

No, ako je jamac podmicao tražbinu koju je glavni vjerovnik prijavio u tijeku predstečajnog postupka, jamac može, nakon donošenja rješenja o utvrđenim tražbinama, obavijestiti sud i dužnika o podmirenju vjerovnikove tražbine i zahtijevati da stupi na mjesto vjerovnika u predstečajnom postupku. Dakle, u ovom slučaju su temeljem zakona na jamca prešla sva prava vjerovnika pa on stupa na mjesto vjerovnika i ima pravo da mu se isplati sve ono što bi pripalo glavnom vjerovniku.

Prethodno navedena pravila sukladna su zakonskim pravilima da rješenje o potvrdi predstečajnog sporazuma djeluje prema svim vjerovnicima, i to kako onim koji su glasovali za taj sporazum, tako i prema onima koji su bili protiv ili uopće nisu prijavili svoju tražbinu. Naime, iako predstečajni postupak ima djelomično karakter dobrovoljnosti, ipak može biti otegotan za jamce dužnika jer vjerovnik može glasovati za nagodbu znajući da će se njegova tražbina podmiriti u cijelosti i od jamaca, dok jamci neće moći svoje potraživanje podmiriti od dužnika. Bitna razlika između stečajnog plana i predstečajnog sporazuma je i u tome što nakon predstečajnog sporazuma dužnik nastavlja poslovati dok se usvajanjem stečajnog plana nastavlja poslovanje dužnika, ali u potpuno drukčijim vlasničkim odnosima i s drugom upravom. No, budući da je cilj predstečajnog postupka da se bolje namire tražbine vjerovnika, do nagodbe bi trebalo dolaziti samo onda kada ona jamči bolje namirenje nego u slučaju otvaranja stečajnog postupka, pa se pretpostavlja da je takav način namirenja povoljniji i za jamca.

5. STEČAJNI POSTUPAK I JAMSTVO

Iako stečajni postupak i predstečajni postupak imaju različite ciljeve, situacija za jamce je vrlo slična. I otvaranjem stečajnog postupka svi vjerovnici dužnika imaju obvezu prijaviti svoju tražbinu u stečajnom postupku. Ta obveza odnosi se na stečajne vjerovnike, a to su osobni vjerovnici dužnika koji, u vrijeme otvaranja stečajnog postupka, imaju koju imovinskopravnu tražbinu prema njemu.²⁰

Prijavljuju se sve tražbine nastale do dana otvaranja stečajnog postupka jer nedospjele tražbine stečajnih vjerovnika dopijevaju otvaranjem stečajnog postupka.²¹ Dakle, tražbina vjerovnika prema stečajnom dužniku je dospjela, ali nije prema jamcu jer je temeljem članka 113. ZOO-a propisano da ako je dužnik izgubio pravo na rok određen za ispunjenje njegove obveze, vjerovnik ipak ne može zahtijevati ispunjenje od jamca prije isteka roka, ako nije drukčije ugovoreno. Stoga, ako nisu drukčije ugovorili, neovisno o stečaju glavnog dužnika, naplata od jamca može se tražiti tek nakon što istekne rok za dobrovoljno ispunjenje obveze koji je određen u ugovoru. U slučaju da za tražbinu postoji ugovor u kojem je netko preuzeo obvezu jamčenja, prilikom prijave tražbine vjerovnik bi trebao obavijestiti o tome i jamca. Naime, ako glavni dužnik nije ispunio svoju obvezu prema vjerovniku, a dođe do otvaranja stečaja nad imovnom

glavnog dužnika, vjerovnik je dužan prijaviti svoju tražbinu i o tome obavijestiti jamca, inače odgovara jamcu za štetu koju bi ovaj imao zbog toga što tražbina nije prijavljena.

Odmah nakon otvaranja stečajnog postupka prijavljuju se tražbine s kamatama do otvaranja stečajnog postupka i troškovi naplate od dužnika nastali do toga trenutka. Kamate od otvaranja stečajnog postupka pa do isplate tražbine su nižih isplatnih redova i one će se prijavljivati samo kada sud posebno pozove vjerovnike nižih isplatnih redova na prijavu tražbine. No, neovisno o tome što još vjerovnik nije pozvan na prijavu tražbine za kamate od dana otvaranja stečajnog postupka, jamac će biti u obvezi podmiriti i ovaj dio tražbine. Dakle, ovaj dio tražbine jamac će moći namirivati samo ako stečajni vjerovnici budu pozvani na prijavu tražbine i u skladu s pravilima namirenja vjerovnika nižih isplatnih redova.

Bitna razlika između predstečajnog i stečajnog postupka su i posebna pravila o pravima solidarnih dužnika i jamaca koja propisuju da solidarni dužnici i jamci dužnika mogu kao stečajni vjerovnici tražiti da im se vrati ono što su za dužnika platili prije ili nakon dana otvaranja stečajnoga postupka, ako im pripada pravo na vraćanje isplaćenoga prema dužniku.²²

Način prijave tražbine u stečajnom postupku razlikuje se ovisno o tome je li jamac podmirio tražbinu dužnika prije otvaranja stečaja ili nije. Naime, ako je podmirio tražbinu, onda je obveza jamca da prijavi svoju regresnu tražbinu u stečajni postupak, jer prijašnji vjerovnik više nema tražbinu prema dužniku jer je podmirenjem u cijelosti tražbina prenesena na jamca. U slučaju da jamac propusti rok za prijavu tražbine, on gubi svako pravo koje ima prema dužniku, a nema ni pravo na naknadu štete od vjerovnika jer u ovom slučaju vjerovnik nije ni bio ovlašten prijaviti tražbinu u stečajni postupak.

Ako bi u ovom slučaju jamac i prijašnji vjerovnik prijavili tražbine, stečajni upravitelj bi nakon ispitivanja tražbina trebao priznati samo tražbinu jamca, a osporiti tražbinu prijašnjeg vjerovnika jer je ta tražbina prestala podmirenjem od jamca. Doduše, u praksi su česti i slučajevi da je tražbina samo djelomično prijavljena, pa u tom slučaju stečajni upravitelj na temelju dokumentacije kojom raspolaže treba ispitati tražbine i jamcu priznati tražbinu u skladu s plaćenim iznosom, a prijašnjem vjerovniku osporiti tražbinu u dijelu u kojem je već podmirena. To djelomično podmirenje tražbine može izazvati dodatni problem kod diobe jer se postavlja pitanje kojem vjerovniku treba podmiriti tražbinu s obzirom na dvije prijave iste tražbine. Stoga jedni smatraju da bi, s obzirom na prirodu pravnog odnosa jamstva, stečajni upravitelji trebali pri izradi diobnog popisa (ako nema dovoljno sredstava da se podmire sve tražbine u cijelosti) uzeti u obzir da tražbina glavnog vjerovnika nije u cijelosti podmirena te da on ima pravo na potpuno podmirenje tražbine i kod djelomične diobe prvo podmiriti njegovu tražbinu u cijelosti. No, većinsko je stajalište da se diobe provode prema diobnom popisu, stoga bi jednaki postotak tražbine trebao biti podmiren i jamcu i prijašnjem vjerovniku.

Ako jamac nije podmirio tražbinu vjerovniku, onda je prijavu tražbine obvezan izvršiti vjerovnik, a ne jamac, jer jamac nema još tražbinu prema dužniku. Stoga, ako bi jamac i prijavio tražbinu – takva prijava bila bi osporena jer tražbina još ne postoji. Dakle, u ovom slučaju vjerovnik prijavljuje tražbinu, i stečajni bi je upravitelj nakon ispitivanja trebao priznati (ako ne postoje neki drugi razlozi za osporavanje), a kod diobe bi se iznos trebao isplaćivati vjerovniku sve dok stečajni upravitelj ne bude obaviješten o izvršenom plaćanju od jamca (s odgovarajućim dokazima plaćanja).

No, u ovom slučaju praksa i teorija nisu jedinstvene, pa postoji pravno shvaćanje koje smatra da jamac treba prijaviti jednu buduću uvjetnu tražbinu te jamca prilikom diobe treba tretirati kao i vjerovnika tražbine s odgovornim uvjetom.²³ U skladu s ovim pravnim shvaćanjem, ponekad se u praksi izrađuje i posebna tablica uvjetnih tražbina iz koje se može vidjeti koliko je jamaca prijavilo svoje moguće buduće tražbine. No, treba voditi računa o činjenici da tražbine iz ove tablice možda nikada ne nastanu, jer za istu tražbinu može postojati i više jamaca te će u konačnici tražbina prijeći na onoga jamca koji je tražbinu podmirio.

Iako nigdje nije jasno propisano, jamac je obvezan odmah nakon ispunjenja obveze obavijesti stečajnog upravitelja i dostaviti mu dokaze o podmirenju, kako bi se kod sastavljanja diobnog popisa mogao uzeti u obzir jamac kao nositelj predmetne tražbine jer je nastupila zakonska subrogacija. Prije uvrštenja jamca kao vjerovnika pri izradi diobnog popisa, stečajni upravitelj trebao bi zatražiti i očitovanje prijašnjeg vjerovnika jer se prijenos tražbine utvrđene u stečajnom postupku inače može dokazivati samo javno ili javno ovjеровljenom ispravom ili stečajni vjerovnik može taj prijenos potvrditi svojom izjavom danom pred stečajnim sudom.²⁴ No, ako vjerovnik nije prijavio svoju tražbinu u stečajnom postupku, onda niti jamac ne može u stečajnom postupku ostvarivati svoja prava koja ima temeljem subrogacije. Ali, u ovom slučaju jamac može potraživati od vjerovnika naknadu štete, a koja se sastoji u iznosu koji bi dobio da je tražbina prijavljena tijekom stečajnog postupka. Pri isplati jamac može istaknuti i prigovor prijeboja zbog kojeg se njegova obveza isplate vjerovniku smanjuje za iznos koji bi mu bio isplaćen u stečajnom postupku.

Ipak, iznos štete je puno teže utvrditi u stečajnom postupku od onoga u predstečajnom postupku. Naime, u predstečajnom sporazumu mora se točno navesti koje će iznose dužnik plaćati svojim vjerovnicima temeljem nagodbe, pa se zna iznos štete. No, u stečajnom postupku diobe se provode u tijeku postupka, i to u skladu s raspoloživim iznosom, stoga bi da se izračuna točan iznos štete kao prvo trebalo utvrditi koji se iznos novca dijelio prilikom koje diobe pa tek potom izračunati koliko bi od toga iznosa dobio jamac da je tražbina prijavljena u stečajnom postupku. Tako, primjerice, ako su se kod prve diobe podmirile sve tražbine prvog višeg isplatnog reda, a kod druge diobe podmirivale tražbine drugog višeg isplatnog reda u iznosu od 10 %, to ne znači da je šteta 10 % tražbine. Moguće je da su utvrđene tražbine bile u iznosu od 10.000,00 eura, a da je za diobu bio raspoloživ iznos od 1.000,00 eura. Stoga, ako je predmetna tražbina osigurana jamstvom u iznosu od 40.000,00 eura, imamo situaciju diobe iznosa od 1.000,00 eura na tražbine koje iznose ukupno 50.000,00 eura odnosno 2 % iznosa tražbine. Dakle, da bi se utvrdio točan iznos štete, potrebno je da je stečajni postupak dovršen, jer se tek tada znaju točni podatci temeljem kojih se može izračunati iznos pretrpjele štete. Nadalje, određeno je da solidarni dužnici i jamci mogu podnijeti zahtjev da im se osigura iznos koji će platiti za dužnika razmjerno iznosu koji bi im pripao kao stečajnim vjerovnicima.²⁵ Ta odredba, iako je u SZ-u već godinama, ipak izaziva određene dvojbe u slučaju kada jamac nije u cijelosti podmirio tražbinu dužnika. Naime, sve dok jamac nije platio tražbinu, vjerovnik i dalje ima pravo prvenstva naplate svoje tražbine od dužnika, stoga bi se kod diobe trebala isplaćivati tražbina prijašnjem vjerovniku.²⁶ No, kako vjerovnik od jamca može tražiti samo isplatu postojećeg duga, za taj plaćeni iznos smanjuje se dug jamca. No, ima i shvaćanja da bi se ipak kod diobe trebao rezervirati i iznos za jamca, međutim ako je iznos osnovne tražbine isplaćen prijašnjem vjerovniku, došlo bi do višestrukog plaćanja jedne te iste tražbine.

Ovaj zahtjev za osiguranje osobito je bitan u slučaju kada glavni vjerovnik nije prijavio svoju tražbinu u stečajnom postupku jer će u tom slučaju jamci biti u prilici osnovano podnijeti zahtjev za osiguranje iznosa što će ga platiti za dužnika nakon otvaranja stečajnog postupka. Naime, u ovom će slučaju jamac biti u obvezi platiti tražbinu glavnom vjerovniku, ali kroz zahtjev za osiguranje će si osigurati da mu se u stečajnom postupku isplati isti onaj iznos koji bi bio plaćen da je vjerovnik uredno prijavio tražbinu. Ovaj svoj zahtjev jamac može postaviti u zakonom propisanim rokovima, ali i kod svih dioba (neovisno o tome je li već platio tražbinu vjerovniku), s tim da će kod same isplate stečajni upravitelj zadržati iznos za isplatu na depozitu sve dok jamac ne dokaže da je platio tražbinu vjerovniku te će mu tada izvršiti isplatu sukladno onome što bi dobio dok diobe. Ovaj zahtjev za osiguranje služi kao zaštita jamcima, kako oni ne bi izgubili pravo da sudjeluju u namirenju tražbine diobama ako je imovina stečajne mase unovčena i kroz diobe podijeljena vjerovnicima prije nego što je jamac namirio tražbinu vjerovniku.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA

Položaj jamaca u slučaju otvaranja predstečajnog odnosno stečajnog postupka nad dužnikom nije jednostavan jer će u ovom slučaju doći do njihove obveze da plati u cijelosti tražbinu vjerovniku, a mogućnost da regresiraju od dužnika taj iznos relativno je mala.

Budući da su rokovi za prijavu tražbina relativno kratki, jamci moraju voditi računa o tome je li treća osoba – vjerovnik uredno prijavila svoju tražbinu osobito u predstečajnom postupku, jer u toj vrsti postupaka nema mogućnosti postavljanja zahtjeva za osiguranje kao u stečajnom postupku. Osim toga, treba uzeti u obzir i činjenicu da su rokovi za prijavu tražbina u predstečaju relativno kratki, a ako dođe do usvajanja predstečajnog sporazuma, dužnik dalje nastavlja poslovati dok njegovu tražbinu podmiruje jamac.

Činjenica da jamac i dalje odgovara za obvezu dužnika je iznimka od načela akcesornosti jamstva, ali je u skladu s činjenicom da jamac dobrovoljno preuzima rizik da dužnik možda neće podmiriti tražbinu vjerovniku te da će se vjerovnik namiriti od jamca. Slijedom navedenog, samo otvaranje predstečajnog i stečajnog postupka ne utječe na parnični ili ovršni postupak koji vodi vjerovnik protiv jamca, pa se ti postupci ne prekidaju i vođenje predstečajnog i stečajnog postupka ne utječe na pravo vjerovnika da pokrene novi ovršni ili parnični postupak protiv jamca. Sukladno tome, i nakon što se dovrši stečajni postupak, vjerovnik može voditi parnične i ovršne postupke protiv jamca, a može i pokretati nove ovršne postupke ako ima ovršnu ispravu protiv jamca (presudu, zadužnicu i dr.). Na položaj jamca (neovisno o tome je li jamac platac ili običan jamac) i pravo naplate vjerovnika od jamca ne utječe ni činjenica brisanja dužnika iz sudskog registra. No, pri pokretanju tih postupaka vjerovnici moraju voditi računa da otvaranje stečaja ni na koji način ne produljuje zastarne rokove za naplatu tražbine protiv jamca, jer ne postoje nikakve zapreke za vođenje postupaka protiv jamca.

Ako vjerovnik nema ovršnu ispravu, onda u tijeku parničnog postupka jamac može istaknuti prigovor prijeboja sa zahtjevom za naknadu štete ako vjerovnik nije prijavio tražbinu u predstečajnom ili stečajnom postupku. U tom prigovoru jamac će morati obrazložiti koji bi iznos dobio od dužnika, a koji za njega predstavlja štetu s obzirom na propust u prijavi tražbine.

No, ako vjerovnik pokrene ovršni postupak temeljem ovršne isprave (zadužnice, presude i dr.) protiv jamca, jamac može dati vjerovniku izjavu o prijebu, u slučaju da je vjerovnik propustio prijaviti tražbinu ili je djelomično namiren, a sudu izjaviti žalbu protiv rješenja o ovrši ističući da je dio tražbine prestao prijebom²⁷. U daljnjem tijeku ovršnog postupka sud će dostaviti tu žalbu na očitovanje vjerovniku/ovrhovoditelju te ako on prizna, onda će se za taj dio obustaviti ovršni postupak, a ako ne, onda će se ovršenika/jamca uputiti na parnični postupak radi proglašenja ovrhe nedopuštenom. Iznimno, ako postoji javna ili javno ovjerovljena isprava, odnosno ako su činjenice na kojima se temelji njegova žalba općepoznate ili se mogu utvrditi primjenom pravila o zakonskim predmnjevanjima, onda će sud o tome sam odlučiti.²⁸

U postupku predstečajne nagodbe ova iznimka mogla bi se primijeniti, primjerice, ako se ističe da nije prijavljena tražbina u predstečajni postupak, a već je usvojen predstečajni sporazum pa je vidljiv iznos koji bi pripao vjerovniku da je prijavio tražbinu.

U stečajnom postupku bi se ova iznimka možda mogla primijeniti ako je bilo namirenje kroz diobe²⁹ ali i tada će to biti teško s obzirom da treba simulirati novu diobu tražbina drugog višeg isplatnog reda,³⁰ u kojoj će biti uključene i tražbine tog vjerovnika. Koliko će biti uspješan ovaj prigovor jamca, ovisi o okolnostima stečajnog postupka jer ako je stečajni postupak zaključen bez dioba za vjerovnike drugog višeg isplatnog reda, onda činjenica da tražbina nije bila prijavljena nije dovela do štete za jamca.

¹ Čl. 104. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov. br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22 i 156/22 - u nastavku teksta: ZOO).

² Čl. 105. ZOO-a.

³ Čl. 111. ZOO-a.

⁴ Čl. 109. ZOO-a.

⁵ Čl. 114. ZOO-a.

⁶ Čl. 114. ZOO-a.

⁷ Čl. 115. ZOO-a.

⁸ Čl. 110. ZOO-a.

⁹ Nar. nov., br. 71/15, 104/17 i 36/22 – u nastavku teksta: SZ.

¹⁰ Prijašnji Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Nar. nov., br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 78/15, 71/15 i 114/22) u čl. 72.a imao je posebna pravila o jamcima.

¹¹ Čl. 340. st. 2. SZ-a.

¹² Čl. 35. SZ-a.

¹³ U nastavku teksta: FINA.

¹⁴ Čl. 62. st. 1. SZ-a.

¹⁵ „Međutim, suprotno žalbenim navodima, ako jamac nije ispunio dužnikovu obvezu glavnom vjerovniku ni djelomično do otvaranja predstečajnog postupka, jamac nije vjerovnik dužnika u trenutku otvaranja predstečajnog postupka pa se može zaključiti da se jamci i ne pozivaju da prijave tražbinu, jer u trenutku otvaranja predstečajnog postupka nemaju tražbinu prema dužniku. Uvjetne tražbine su tražbine koje još nisu nastale, ali mogu nastati ako se ostvari određeni uvjet. Polazeći od pojma vjerovnika u predstečajnom postupku jasno je da zakon ne poznaje uvjetne vjerovnike, a time ni tablicu uvjetnih tražbina. Jamci ne mogu biti vjerovnici „uvjetnih“ tražbina jer oni nisu stranke osnovnog ugovora koji je pravna osnova tražbine, pa slijedom toga nisu ni bili u prilici ugovarati uvjete ugovora.

Zbog toga, okolnost da je prvostupanjski sud tražbine jamaca uvrstio u tablicu kao „uvjetne tražbine“, ne daje pravo glasa za prihvatanje plana restrukturiranja jamcima koji nisu podmirili obvezu glavnom vjerovniku, što je pravilno ocijenio i prvostupanjski sud kada te tražbine nije računao prilikom izračuna potrebne većine.“ VTSRH, PŽ-5809/2019 od 17. 7. 2019.

¹⁶ U praksi su se događali slučajevi kada su istovremeno priznate tražbine i vjerovniku i jamcima, jer je postupak vrlo formalan i ako nitko ne ospori prijavu, sud donosi rješenje o utvrđenim tražbinama.

¹⁷ Čl. 340. st. 2. u svezi s čl. 62. st. 4. SZ-a.

¹⁸ Zakon o obveznim odnosima (Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 46/85, 57/89, Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 111/93, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01, 35/05), u čl. 1007. st. 2. propisivao je da se ovo odnosi i na „prinudno poravnanje“, ali kako 2005. ovakvi postupci nisu postojali, zakonodavac ih nije niti uvrstio u novi ZOO.

¹⁹ U ovom bi slučaju iznos štete bio onaj iznos koji bi vjerovniku pripao sukladno predstečajnom sporazumu.

²⁰ Čl. 137. st. 1. SZ-a.

21 Cl. 140. SZ-a.

22 Čl. 143. st. 1. SZ-a.

23 Dika, M., Pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka, Narodne novine, 2002. godina, str. 33.

24 Čl. 146. SZ-a.

25 Čl. 143. st. 2. SZ-a.

26 „Iz stanja spisa proizlazi da je na ispitnom ročištu stečajni upravitelj priznao tražbinu samo predlagatelju H. Š., i to u iznosu od 165.500,00 kn, a da ostalim predlagateljima nije priznat status vjerovnika nego, u skladu s odredbom čl. 76. st. 2. SZ-a, status solidarnih dužnika i jamaca. Isto tako, iz spisa proizlazi da je zbroj tražbina svih stečajnih vjerovnika koji nisu nižeg isplatnog reda zbroj iznosa od 191.214,56 kn i oko 14.200.000,00 kn, pri čemu drugi iznos predstavlja tražbine na temelju ovršnih isprava koje je osporio predlagatelj H. Š.

Kako je tražbina predlagatelja H. Š. iznosila 610.283,35 kn, pri čemu njegovoj preostaloj tražbini (iznad tog iznosa) i tražbinama ostalih troje predlagatelja nije priznat status tražbina I. i II. višeg isplatnog reda, te zbroj tražbina predlagatelja ne premašuje dvije petine iznosa svih stečajnih vjerovnika koje ne spadaju u niže isplatne redove, pravilno je zaključio prvostupanjski sud da ne postoje uvjeti iz čl. 38.b st. 1. SZ-a za sazivanje Skupštine vjerovnika.“

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, PŽ-6266/16 od 13. 9. 2016.

27 Čl. 50. st. 2. t. 9. Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22 - u nastavku teksta: OZ).

28 Čl. 52. OZ-a.

29 Iako i u ovom slučaju često dolazi do posebnih parničnih postupaka jer može biti sporan ukupan izračun ostatka duga s obzirom na pravila o uračunavanju troškova, kamata i plaćanja glavnice. No, činjenica da je djelomično namirenje bilo u stečajnom postupku u bitnome nije ni na koji način drugačiji problem od djelomičnog plaćanja duga izvan stečajnog postupka (s time da se uvijek od stečajnog upravitelja mogu zatražiti i dobiti vjerodostojni dokazi o iznosu i datumu isplate).

30 S obzirom na prirodu stečaja, gotovo sve tražbine su tražbine drugog višeg isplatnog reda (u prvom višem isplatnom redu su tražbine radnika), a u nižim isplatnim redovima su kamate, zajam koji nadomješta kapital, kazne i dr.